

Biskop Atle Sommerfelt:

«For alle døpte!»

Noen refleksjoner om hva det betyr at kirkens trosopplæring bygger på dåpen.

Fagdag for kateketer og menighetspedagoger i Borg bispedømme, 5.12.2014

Situasjonen med synkende dåpstall er alvorlig. Den er derfor identifisert som en hovedutfordring i strategien Borg Bispedømmeråd har vedtatt for perioden 2015-2020. I 2016 var derfor dåpsfasen et særlig fokusområde for årssamtalene om trosopplæring. I disse samtalene ble strategiske grep for å bremse og helst snu den negative utviklingen drøftet. Men også hjelp til refleksjon om hvordan dåpens innhold og betydning kan kommuniseres på en relevant måte ble etterlyst. Et bidrag her er foredraget på fagdagen i desember 2014. Biskopen spør om kirken har en del av ansvaret for de synkende dåpstallene, og peker nødvendigheten av å fornye talen om dåpen slik at dens grunnleggende teologiske motiver knytter an til vår tids livsfølelse. Noe av statistikken er i denne versjonen av foredraget oppdatert til 2015.

For videre arbeid med teamet anbefales særlig heftet Fokus: Dåp - Et samtalehefte om menighetens dåpsarbeid av Sjur Isaksen, IKO-forlaget, Oslo 2015. (ISBN 978-82-8249-239-3). Dette heftet vil kunne være utgangspunkt for en stabsdag, for studiesamvær i staben, for menighetsrådet eller for individuelt studium blant menighetens ansatte og frivillige medarbeidere. Heftet er godkjent av Kristelig Studieforbund. Grupper og kurs som benytter det kan søke om statsstøtte til studiearbeid.

For videre ressurser til arbeidet med dåpsfasen vises det til oversikten i Ressursbanken, <http://www.ressursbanken.no/ressurser/dap/>.

Innledning

Trosopplæringsreformen er som kjent et resultat av at Den norske kirkes opplæring av døpte ikke lenger kunne finne sted i skolens kristendomsundervisning. Dette hadde flere grunner. En av dem var økningen i antall skolebarn som ikke er medlemmer av Den norske kirke. Det var et religionspolitisk mesterverk å få gjennomslag for at staten skal fortsette å finansiere dåpsopplæring, men da som en bevilgning til alle registrerte tros- og livssynssamfunns egen opplæring i tros-samfunnets trosgrunnlag. I trosopplæringsens formål slås det fast at «trosopplæring er å legge til rette for at den døpte kan leve og vokse i et livsforhold til Den treenige Gud. Trosopplæringsens grunnlag er derfor dåpen og de døpte.

I dag er situasjonen i Borg når det gjelder dåp følgende:

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Endring 2009 - 2015
Borg	4 889	4 812	4 844	4 408	4 190	4176	3901	- 998

Bare Bjørgvin døper flere enn oss, og vi døper ca 10% flere enn i Oslo. Men nedgangen i antall døpte er rundt 20% i perioden 2009-2015.

I andel av befolkningen ser tallene slik ut for hele kirken:

	2002	2003	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Prosent av antall fødte som ble døpt i Den norske kirke	79,5	77,7	70,4	67,8	66,9	66,4	63,7	62,0

I Borg er døpte i % av fødte i 2015 54,2 %, ned fra 66,7 i 2011. Vi har med andre ord en betydelig reduksjon bare i løpet av de siste årene. Andel døpte der foreldre er medlem av kirken var 76,4 % i 2015.

Antall medlemmer av Den norske kirke i Borg øker marginalt, men andelen av befolkningen som er medlem av synker, i 2013 73.4 % mot 75.5 % i 2011.

Vi vet at vårt bispedømme har høy innvandring i alle kategorier. Det er rimelig å anta at en betydelig del av den prosentvise nedgangen skyldes at mange nyfødte tilhører andre tros- og livssynsamfunn enn Den norske kirke.

Men vi ser også at det er en nedgang i antall dåp. Det viser seg at antall «tilhørige» viser en betydelig reduksjon fra aldersgruppen 11-17 år i forhold til aldersgruppen 0-5 år. «Tilhørige» er barn under 18 år som har minst en av foreldrene som medlem, men som ikke selv er medlem. Siden medlemskapet i Den norske kirke er definert ved dåp, betyr det at foreldrene som er medlemmer ikke har brakt barnet til dåp og at «tilhørige» er betegnelse på barn under 18 år som ikke er døpt. Den viktigste forklaringen på at dåpstallet (ikke dåpsprosenten) synker er altså at medlemmer ikke bringer barnet til dåp. La oss se litt mer presist på dette::

For aldersgruppen 0 til 18 år er det 21 % tilhørige, mens det for aldersgruppen 1-5 år, er over 30% tilhørige, mer enn en fordobling i forhold til aldersgruppen 11-17 år (14.9%).

I Søndre Follo er det mest dramatisk med nesten 50 % tilhørige i aldersgruppen 0-5 år, men alle prostiene har over 20 %. Det er en interessant observasjon at de prostiene som er kommet senest inn i trosopplæringsreformen, er de prostiene som har flest tilhørige (SF 49.7, Nordre Follo 35.5, Vestre Borgevangel 36 % og Nedre Romerike 34 %), mens for eksempel Øvre Romerike, Domprostiet og Sarpsborg rundt 25-27 % selv om disse demografisk har mye til felles med for eksempel Nedre Romerike.

Jeg kan ikke med dette fastslå at det er en sammenheng mellom trosopplæring og antall medlemmer som bringer barn til dåp, men det er ikke en urimelig tolkning av tallene.

Borg bispedømme - 0-18 år pr. 31.12.2014

Medlemmer og tilhørende i % av medlemmer i Borg bispedømme pr. 31.12.2014				Medlemmer totalt og tilhørende 0-18 år			Medlemmer 0-18 år og tilhørende 0-18 år			Gruppert etter aldersklasser									Medlemmer og tilhørende 0 år		
Nivå	Prosti	FR/PROSTI	Navn	Medl.	Tilh.	% tilh.	Medl.	Tilh.	% tilh.	Sum 1-5 år			Sum 6-10 år			Sum 11-17 år			0 år		
										Medl.	Tilh.	% tilh.	Medl.	Tilh.	% tilh.	Medl.	Tilh.	% tilh.	Medl.	Tilh.	% tilh.
0	0	SUM BORG BISPEDØMME		480 373	21 405	4,5	101 308	21 355	21,1	23 420	7 241	30,9	27 022	5 487	20,3	42 026	6 243	14,9	2 703	2 384	88,2
1	1	SUM DOMPROSTIET		57 979	2 211	3,8	11 183	2 206	19,7	2 572	666	25,9	2 932	551	18,8	4 671	742	15,9	311	247	79,4
1	2	SUM SARPSBORG PROSTI		59 483	2 162	3,6	11 749	2 154	18,3	2 772	694	25,0	3 095	477	15,4	4 849	691	14,3	317	292	92,1
1	3	SUM VESTRE BORGESYSSSEL PROSTI		51 773	2 341	4,5	10 342	2 334	22,6	2 217	812	36,6	2 671	602	22,5	4 467	686	15,4	282	234	83,0
1	4	SUM ØSTRE BORGESYSSSEL PROSTI		34 102	1 026	3,0	6 942	1 024	14,8	1 619	366	22,6	1 760	249	14,1	2 960	264	8,9	159	145	91,2
1	5	SUM SØNDRE FOLLO PROSTI		44 448	3 129	7,0	9 569	3 119	32,6	2 086	1 037	49,7	2 610	837	32,1	4 040	958	23,7	236	287	121,6
1	6	SUM NØRDRE FOLLO PROSTI		46 097	2 569	5,6	10 595	2 566	24,2	2 471	873	35,3	2 921	716	24,5	4 326	749	17,3	246	228	92,7
1	7	SUM NEDRE ROMERIKE PROSTI		81 917	3 882	4,7	17 403	3 873	22,3	3 968	1 365	34,4	4 684	994	21,2	7 207	1 095	15,2	463	419	90,5
1	8	SUM ØVRE ROMERIKE PROSTI		55 575	2 348	4,2	12 635	2 343	18,5	3 103	836	26,9	3 417	644	18,8	5 069	570	11,2	385	293	76,1
1	9	SUM ØSTRE ROMERIKE PROSTI		48 999	1 737	3,5	10 890	1 736	15,9	2 612	592	22,7	2 932	417	14,2	4 437	488	11,0	304	239	78,6

Situasjonen med synkende dåpstall er med andre alvorlig. Den er derfor identifisert som en hovedutfordring i den strategien Borg Bispedømmeråd vedtok i desember 2014 for perioden 2015-2020. Den har vært ute til høring høsten 2014 og ble diskutert i prostivise samlinger med lokalkirkens ledere, det er menighetsråd, sokneprester og kirkeverger. Over 500 personer deltok og denne utfordringen var høyt oppe i alle samtalene.

Vi har hatt fokus på de synkende dåpstallene siden januar 2014. Det meldes om en rekke tiltak der en arbeider for å stimulere medlemmene til å bringe barna til dåp. Arbeidet med å systematisere dette, dele erfaringer og utvikle tiltak vil være en høyt prioritert oppgave i den kommende strategiperioden. Vi brukte 2014 til å skape en felles enighet om hvordan virkeligheten er, og at det er en høyt prioritert oppgave å søke å snu denne trenden. Erfaringene fra arbeidet som ble gjort for å snu en tilsvarende trend om oppslutningen om konfirmasjonen, er inspirerende. I de fem neste årene vil det bli helt nødvendig å mobilisere hele bredden av faglige og andre ressurser, og ikke minst trosopplæringskompetansen, til å utvikle tiltak som stimulerer medlemmene våre til å døpe barna sine.

Mitt hovedperspektiv i dag er at vi som kirke må ta ansvaret for denne situasjonen. Vi må tørre å spørre om vi har en del av ansvaret for de synkende dåpstallene og hva vi kan gjøre med det? En av de tingene vi må gjøre er, etter min oppfatning, å arbeide med å fornye vår tale om dåpen slik at dens grunnleggende teologiske motiver knytter an til vår tids livsfølelse.

I resten av dette foredraget vil jeg komme med noen forslag til dåpsfortolkning og jeg vil knytte denne drøftingen til Svein Ellingsens dåpssalme «Fylt av glede». Dette forsøket er verken avsluttet eller lukket, men forhåpentligvis inviterer det til videre samtale og refleksjon.

Hva er dåp i en luthersk kirke?

- «Trosopplæringen skal legge til rette for at barn og unge kan utrustes til å leve i sin dåp... Nye livserfaringer åpner for ny innsikt i mangfoldet som den kristne dåp rommer. Slik vil enheten av dåp og tro både være en ressurs til å tolke og møte livets ulike sider, og for utviklingen av egen identitet» (Gud gir – vi deler kap 1.)

Det er altså ingen tvil om at trosopplæringsreformen i Den norske kirke er forankret i dåpen og bekrefter den klassiske lutherske dåpsteologien om at alt kristent liv er dåpsliv. Dette livet utfoldes i familien, på arbeidsplassen, i kirkens gudstjenesteliv og vi må tilføye fritiden, den fantes jo ikke på Luthers tid for det store flertallet av befolkningen.

Men vi må samtidig erkjenne at de tidligere generasjoners teologiske begrunnelse for dåpens sentrale rolle i mennesker og kirkens liv trenger en ny gjennomtenking.

To forhold ved kirkens teologiske begrunnelse for dåp har ikke samme gyldighet verken teologisk eller for folk som tidligere.

Det ene teologiske motivet er at dåpen sikrer at barnet ikke går til helvete fordi dåpen er forutsetning for frelse. For Dnk representerer avtalen med Metodistkirken, Nådens Fellesskap, fra 1995 (utredningen ble ferdig i 1994), en akseptering av at dette ikke er så entydig som tidligere. Metodistkirken lærer nemlig at «Guds nåde har en forutgående, universell virkning som muliggjør omvendelse, og at Guds nådige handling til frelse ikke kan begrenses til dåpen... Selv om lutheranerne understreker dåpens nødvendighet, innebærer det ikke at de sier at den udøpte er utenfor Guds nåde og kjærlighet» (fra §20). Det betyr at Den norske kirkes forkynnelse om dåpens absolutte nødvendighet for evig frelse er betydelig svekket.

Det andre motivet er at dåpen gir trygghet i den forstand at den verner det døpte barnet mot ulykke og nød mer enn de udøpte. Dette er en oppfatning med svak forankring i nytestamentlig og luthersk teologi. Vi gis verken i dåpen eller gjennom en levende tro noen garanti for beskyttelse mot ulykker. En luthersk teologi avviser også at sykdom og nød kan knyttes til synd eller mangel på tro eller dåp.

Heldigvis er ikke disse to elementene på noen måte uttømmende for hva dåpen betyr og gir. Vi har mer i dåpsteologien som begrunner hvorfor mennesker og ikke minst barn bør døpes.

Hvorfor skal barnet døpes?

Vi må altså legge vekten i vår dåpsteologi annerledes enn tidligere ved å videreføre de klassiske dåpsteologiske motivene og forsøke å svare på spørsmålet om hvorfor barnet skal døpes i møte med en ny generasjon og kontekst.

Dåpen forankrer barnets menneskeverd utenfor alle menneskelige forhold

**Fylt av glede over livets under,
med et nyfødt barn i våre hender,
kommer vi til deg som gav oss livet.**

Et barns fødsel er i de aller fleste kulturer omfattet med stor glede og takknemlighet. Ved fødsel er feiring av det nye livet sentralt og dåpen gir en ekstra dybde til denne feiringen. Selv om leveforhold og omstendigheter kan være krevende, er barnets liv et håpstegn for de fleste. En av mine sterkeste opplevelser av dette er den 15-årige jenta i Congos som ble kidnappet av opprørsbevegelsen og tilbrakte flere år som de mannlige ledernes tjener og sexarbeider. Et barn ble født med uklarhet om hvem av dem som var far. Men nettopp datteren ble den unge jentas håpstegn og ga henne styrke til å rømme og livsmot til å skape en ny fremtid.

Å bringe barnet til dåp er å gi uttrykk for at livets under er forankret utenfor de biologiske prosessene. Et nytt menneskeliv er et større under enn det vitenskapen og rasjonaliteten kan fremskaffe. Dåpen gir foreldrene en mulighet til å bekrefte sin tilhørighet til en livstolkning som sprenger snusfornuftens ramme.

I dåpen bekrefter Gud at Gud er ansvarlig for livet og skapte mennesket i sitt bilde. Dette forankrer barnets menneskeverd utenfor alle menneskelige forhold og kommuniserer til familiene at dette nye livet er bærer, ikke bare av slektens gener, men av Guds bilde. Barnet er bærer av Guds bilde før det har prestert noe som helst og uansett hvordan det kommer til å gå med barnet og familien fremover. Dåpen gir en synlig og offentlig bekreftelse på dette.

- «Etter sitt ord og løfte tar Gud imot oss i dåpen» (Innledende mottagelse til dåp i liturgien)
- «**Å bli døpt til Guds navn**, det er nemlig ikke å bli døpt av mennesker, men av Gud selv». «I dåpen blir vi nådens barn» (Luther)

Barnet er innvevd i den store økologiske sammenheng

**Fylt av undring er vi i din nærhet!
Du som bærer verdensrommets dybder,
venter på de små og tar imot oss.**

Vår tid er preget av en ekstrem individualisme og mentalitet som løsriver mennesket og individet fra den større økologiske sammenheng. Resultatet er som vi vet at menneskeheten er i ferd med å sage over den grenen vi sitter på slik at vi forgår i en ubeboelig planet og i ensomhet. Konsekvensen er at alt vurderes ut fra nytteverdien for en selv. Dette gir grunnlag for at en grunnleggende eksistensiell angst er i ferd med å bli et merke på vår kultur, på tross av at vi lever i verdens mest utviklede velferdssamfunn med et svært solid sosialt sikkerhetsnett.

Dåpens vann knytter barnet til den store økologiske sammenheng. Vannet er hele skapelsens kretsløp og omfatter alt levende fra skapelsens morgen. Det utrolig komplekse skaperverket i all sitt mangfold har vannet som sitt felleseie og forutsetning. Vannet i dåpen binder det enkelte barn til tilværelsen før fødselen og livet i fostervannet. Denne sammenheng mellom den ufattelige økologiske storheten til det enkelte barnet uttrykkes i dåpens vann og frigjør barnet fra å leve som om det er alene i verden. Dåpen viser oss at den sårbarheten som det lille menneske i den store økologiske sammenheng er en sårbarhet Gud møter oss i. Fra dette gir dåpen et grunnlag for et mer ansvarlig liv som en del av en økologisk helhet.

- «Herre Jesus Kristus, takk for dåpens vann, som ved ditt ord er en nådens kilde»
(Bønn ved døpefonten.)

Fremtiden er usikker – regnbuens nåde

**Fylt av beven foran ukjent fremtid
legger vi vårt barn i dine hender.
Det som skjer i dåpen, gir oss trygghet.**

**Ved ditt verk, ved Kjærlighetens vilje,
er vi født på ny til liv i Kristus,
til et åpent liv i tro og tillit.**

Samtidig som den store glede er knyttet til barnet, er det like riktig at den nyfødte også vekker til livet uro og til og med angst. Fødselen kan dessuten ha vært krevende, smerten i fødselen og for noen det ubeleilige er også en del av den virkelighet som barnet bringer med seg. Bekymringene for fremtiden og ansvaret for omsorgen kan være overveldende for mange. Mørkets makt – alt ondt som kan skje med barn og foreldre er en del av de livsvilkår alle lever under – også i vårt land. I dåpshandlingen feies ikke denne grunnleggende angsten under teppet, men anerkjennes og aksepteres som en del av menneskelivets grunnvilkår. Dåpshandlingen er ingen idyllisk og romantisk handling, men en handling som inneholder den dramatiske virkeligheten menneskelivet utfoldes i.

Syndens virkelighet

Selv om det kan være vanskelig å erkjenne, er de aller fleste av oss meget oppmerksom på vår iboende kapasitet til i leve innkrøkt om oss selv og ensidig kjempe for egne interesser på bekostning av andre. Også barnet, født i Norge, er innvevd ved fødselen i urettferdighetens strukturer som skaper andres fattigdom og truer skaperverkets integritet. Norske nyfødte barn er derfor ikke uskyldige. Jens Bjørneboe sier det slik:

*«Jeg vet ikke hvor jeg har hørt det sist:
"Hvem er et menneske og ikke skyldbepisst?"
Hvem er et menneske som ikke vet
At han bør frykte all rettferdighet?*

*Det er min sum av alt hva jeg har sett:
Jeg håper Gud lar nåde gå for rett!
Jeg håper Gud i himmelen vil si:
Rettferdigheten, barn, den glemmer vi.*

*Spør meg om "skyld"! Det er et grusomt ord.
Enhver er skyld i alt som skjer på denne jord!
I blygsel skal du snu ditt ansikt bort:
Hva en har syndet, har vi alle gjort!*

*Vi har sett uskyld, og vi skjendet den.
Vår egen store skyld er alt vi har igjen.
Vi har sett skjendsler, og vi lot dem skje.
Ti det var skjendsler alt vi kunne se!*

*Vi har lidt urett. Vi begikk den selv.
Og vi ble mordere den samme kveld.
Man handler blindt. Man er i beste tro.
Mens man er rød til albuen av blod.*

*I våre hjerter der er loven lagt.
Og hver en tøddel av den står ved makt.
Alt står som onde bilder fra en rus:
Av jorden har vi gjort et slaktehus!*

*Akk, vi må bøye oss i skam og si:
Rettferdigheten, Gud, den frykter vi!
Hvem er et menneske som ikke vet:
Vi trenger nåde og barmhjertighet!*

*Jeg vet ikke hvor jeg har hørt det sist:
Hvem er et menneske, og ikke skyldbepisst?*

Det vil være forferdelig hvis det nyfødte barnet skulle bli overlatt til rettferdige dommer for alle sine handlinger og utelatelser. Mørkets krefter er og vil alltid være en del av det lille

menneskets opptreden i fellesskapet og det vil oppleve hvordan det påfører andre smerte og nød. lengselen etter nåde er derfor ikke en lengsel fra en svunnen tid, men kanskje mer present i vår del av verden enn noen gang tidligere. Da blir behovet for trygghet om nådens mulighet levende.

Vår fastbundetheten til å ødelegge eller i alle fall såre, andre mennesker øker behovet for en livsretning som blir et alternativ både til biologiens jernlov om den sterkeste og mest veltilpassedes fortrinnsrett og til markedets jernlov der livsmeningen blir å stemme ut andre i en stadig kamp for ikke selv å bli en av de ekskluderte. Dåpen gir en slik annen livsretning der kjærligheten, tilgivelsen og rausheten mot andre gir livet retning og der sårbarhet og avhengighet av andre ikke er svakhet og ekskluderende, men selveste den guddommelige vei slik Gud selv i Kristus viste oss og i dåpen inkluderer oss i.

Den rolle dåpslyset nå får, er en forsterking av dette «fra mørke til» lys motivet. Lys og vann danner som kjent sammen regnbuen og bringer perspektivet tilbake til Noah-pakten der Gud lover «aldri mer å forbanne jorden for menneskets skyld, selv om menneskehjertet vil det onde fra ungdommen av». (Gen 8, 21). Vannet og dåpen gir derfor en regnbue over det enkelte barns liv.

- «Vi takker deg for frelsen i den hellige dåp, der du frir oss fra mørkets makt og gjør oss til lysets barn» (Bønn ved døpefonten)
- Settes (vi) fri fra synd, død og djevel og kommer inn i Kristi rike og leve evig med ham» (Luther)

Dødens virkelighet

**Og ved tidens grense lever fortsatt
dine løftes-ord ved døpefonten,
dåpens lys forblir når livet slukner.**

Nettopp erfaringen av mørkets makt (synden) og biologiens (dødens) budskap om at livet har en endegyldig slutt, er dåpens mest sentrale protest. Vi fødes til død, men vi døpes til evig liv – døden er ikke den siste seierherre og det siste ord, bortenfor døden kommer den oppstandne Kristus. Han bærer barnet inn i den evige Guds favn, slik foreldrene i dåpen bærer barnet frem til Guds nådige handling. Men foreldrene kan ikke bære barnet gjennom døden, det kan bare Gud gjøre i Kristus. Den ultimate angst alle foreldre har for at barnet skal dø fra dem, fjernes ikke i dåpen, heller ikke risikoen for at dette skal skje. Men dåpen er et synlig tegn på at Gud har forpliktet seg overfor barnet til å reise det opp fra døden og aldri slippe det.

- I dåpen frir du oss fra synden og dødens lov og forener oss med deg i den seier du vant ved din død og oppstandelse. (Bønn ved døpefonten)

Inkludering i et større fellesskap skapt av Den hellige Ånd

**Guds hus er eit under: ein bustad på jord
for alle dei folk og nasjonar.
Frå aust og frå vest, ja, frå sør og frå nord
dei tenner med takkesongs tonar».**
(N13-542, Tekst: Per Lønning)

Vi lever i en tid der svært mye endres og der tradisjonelle tilhørighet og identitetsskapende elementer som lokalsamfunn, arbeidsliv og slekt er under store endringer. At familien er vår tids store prosjekt for foreldre og besteforeldre henger ikke minst sammen med at dette er en grunnleggende tilhørighetskategori. Men vi vet også at heller ikke familien er spesielt stabile ankerfeste. Sannsynligheten for at barnet blir boende i lokalsamfunnet der foreldrene lever er ikke minst i vårt bispedømme begrenset og de vil i løpet av livet komme til ukjente steder. Behovet for en tilknytning som gir fast grunn uansett livets omskiftelighet både i tid og rom er derfor viktig.

Dåpen inkluderer mennesket i et slikt fellesskap som er annerledes enn det vi fødes inn i. Dåpens fellesskap sprenger alle kategorier mellom mennesker og skaper derfor tilhørighet uansett hvordan det går en i livet og hvilken gruppe en hører til: her ikke mann eller kvinne, slave eller fri, jøde eller greker, vi er alle et i Kristus fordi vi er døpt med en dåp til Jesus Kristus (Gal 3,26-28). Dette fellesskapet overskrider kultur og geografi og er gjenbart uansett om en bor på Ski eller studerer i Trondheim eller Australia eller Cape Town.

Felleskapets styrke er at det ikke er skapt av menneskene som utgjør fellesskapet, uansett hvor hjertevarmt og inkluderende og dynamisk det måtte være i tiltakene vi som kirker legger til rette for. Dette fellesskapet er skapt av Gud. Det er dåpen som er fellesskapets kjennemerke sammen med den fornyede mulighet til stadig å få gjentatt Guds nådeshandling med oss i nattverdfelleskapet.

I dåpen synliggjøres ikke bare barnets tilhørighet til den store økologiske livssammenheng, men også barnets tilhørighet til et grenseoverskridende, men synlig og konkret fellesskap til stede over hele verden og synliggjort i dåpen og nattverdens feiring.

Nettopp dette fellesskapet er også et handlingsfellesskap som gir handlingsalternativer i møte med vår tids store utfordringer: klimakrisen, fattigdomskrisen, voldskrisen og styringskrisen. Dåpen gjør oss ett med et fellesskap som kan forandre verden – slik dette fellesskapet har gjort i 2000 år.

Det helt grunnleggende økumeniske konvergensdokumentet (Konvergens: linjer som nærmer seg hverandre) «Dåp, Nattverd, Embete» uttrykker dette slik:

«Gjennom dåpen settes de kristne inn i et fellesskap med Kristus, med hverandre og med kirken til alle tider og på alle steder. Vår felles dåp som forener oss med Kristus i troen, er altså et grunnleggende enhetsbånd... Når dåpsenhet er virkeliggjort i en hellig alminnelig apostolisk kirke, kan et sant kristent vitnesbyrd lyde om Guds helbredende og forsonende kjærlighet» (§65)

- «Vi forenes med Jesus Kristus til et nytt liv, og innlemmes i den kristne kirke»
(Mottakelse til dåp)

Går det an å tro på dette?

I vår generasjoner spørsmålet om det er intellektuelt mulig å tro på Gud og Guds handling igjen blitt satt på dagsorden. Den betydning som jeg ovenfor har tillagt dåpen som svar på noe av vår tids livsfølelse, kommer ikke utenom det grunnleggende spørsmålet om det faktisk finnes en Gud som reelt handler i dåpen. Dette er ikke et spørsmål begrenset til vår generasjon. Vi har vel i bunn og grunn ikke annet svar enn det Petter Dass i sin tid formulerte i sin dåpssalme:

**Men at Ånden gjør med vann hemmelig forening,
Slikt går over all forstand og fornuftens mening.
Gud det så vil have, Gud det så vil lave.
Hvorfor skulle jeg og du inn i Guds lønndom grave?**
(N13 nr 579. Tekst: Petter Dass)

Hva blir da trosopplæring?

Dåpen er grunnlaget for trosopplæringen. Men i en luthersk teologi kan vi ikke lære å tro, vi kan lære å leve som døpte. Jeg har forsøkt å vise foran at dåpens gave består og er meningsfull uavhengig av den døpte. Det er Gud som handler i dåpen. Den største feilen vi kan gjøre er derfor å møte barn, unge og deres foresatte med en holdning som kommuniserer at de er utenfor det kristne fellesskapet og behandle dem som om de ikke som døpte er den del av dette. La meg utdype dette på to måter:

Trosopplæring er ikke opplæring til tro

- «Jeg tror at jeg ikke av egen fornuft eller kraft kan tro på Jesus Kristus eller komme til ham, min Herre». (Lille Katekisme – forklaring til 3. trosartikkel, jfr. Trosopplæringsplanen s.6: Bare Gud kan skape og opprettholde menneskers tro».)

Alt handler om å vokse inn i og ha tillit til den gave Gud ga og gir oss hver eneste dag: Gud tar i mot oss når vi påkaller ham – han har sett vår smerte og frigjør oss fra vår ensomme kamp med den.

Troen er stadig å vende tilbake til dåpens virkelighet og tilliten – om enn ikke større enn et sennepskorn – at Guds nåde fortsatt gjelder og gir håps og livskraft. I klassisk luthersk teologi er båten et bilde på dåpen som vi vel kan falle ut av, men det ødelegger ikke dåpen. Det sendes alltid en livline ut fra dåpen som den synkende kan gripe fatt i, jfr Jesus som løfter Peter da han synker etter å ha prøvd å gå på vannet selv.

«Dåp-Nadverd-Embede»-dokumentet uttrykker dette slik: «Dåpen er både Guds gave og vårt menneskelige svar på denne gaven. Den ser frem mot at vi blir modne og når den fulle vekst, og får del i hele Kristi fylde (Ef 4,13)(§8)... Dåpen er ikke bare en engangserfaring, men en livslang vekst i Kristus (§9)». Uttrykksmåten her kan forstås som en sammenblanding av lov og evangelium, men behøver ikke å forstås slik. Den kan like gjerne forstås som et uttrykk for at dåpen er innledningen til et liv i forsakelse og tjeneste.

Slik uttrykker Trosopplæringsplanen dette: »Trosopplæringen skal legge til rette for at barn og unge kan utrustes til å leve i sin dåp. Gjennom å bli kjent med sin lokale kirke, hverdagsritualer, høytidsfeiring og markering av livets viktige tider kan hjem og menighet stå sammen om denne oppgaven» (s.5).

Trosopplæring er at kirken ledsager barn og unge

- - i deres forsøk på å leve og vokse i den kristne tro (Fadder og foreldre formaning) og selv slutte seg til troens virkelighet med stadig fordypet forståelse og fornyet livskraft slik at de blir en del av Kristi kjærlighetskamp for en såret menneskehet og skaperverk.
 - Dåp- nattverd-embede sier dette slik: «Etter hvert som de vokser i sitt kristne trosliv, viser de dømte troende at menneskeheten kan nyskapes og frigjøres... de erkjenner at dåpen, som en dåp til Kristi død har etiske følger som ikke bare fordrer en personlig helliggjørelse, men som også beveger kristne til å virkeliggjøre Guds vilje på alle livets områder (Rom 6,9ff, Gal 3,27-28, 1 Pet 2,21-4,6).
- Ved å vise omsorg –
 - gi barnet rom til å være barn
 - myndiggjøre barnet til å se seg selv som skapt i Guds bilde og
 - verdig til at Gud ble menneske og
 - lot seg fornede for at hvert menneske skal få del i det evige liv.
- Ved å be for, og lære barnet å be; hjemme, i hverdagen og i Guds hus inkludert gudstjenestene
 - Hjelpe til å bruke Guds ord – ressurs for livstolkning og danner grunnlag for en stadig mer utviklet kognitiv forståelse der bibelens ord tolkes i lys av kirkens tro slik den uttrykkes i kirkens dåpsbekjennelser
 - og den hellige nattverd – forankring av tilliten i Guds handling og bekeftelse av tilhørighet til kirkens globale og universelle fellesskap